ZA RODOVÝMI KOŘENY

PROF. ANTONA ROLLEDERA

K. k. Bezirksschulinspektor Prof. A. Rolleder.

AUTORA DĚJIN MĚSTA A SOUDNÍHO OKRESU ODRY

PAVEL KAŠPAR ST.

Historicko-vlastivědný spolek v Odrách

© 2020

Úvodní stránka 6. sešitového vydání „Dějiny města a soudního okresu Odry“, Steyr 1902. Zdroj archiv bratří Mateiciucových

Jubilejní setkání (25.výročí) absolventů státní reálky v Opavě v roce 1900.
Zdroj archiv bratří Mateiciucových

V roce 2012 jsme si článkem v Oderském zpravodaji[1] připomněli stoleté výročí úmrtí našeho významného rodáka – prof. Antona Rolledera (1855 – 1912). Pedagoga, regionálního historika a autora mnoha odborných historických studií a děl. Pro oderské občany je nejznámější jeho oderská kronika „Dějiny města a soudního okresu Odry“[2].

O prof. Rollederovi lze v rakouském, německém[3] i českém regionálním vlastivědném tisku nalézt řadu článků. O jeho kořenech a příslušnících rodu toho ale doposud mnoho napsáno nebylo. Vydejme se tedy za jeho předky a pokusme se sledovat jejich životní osudy. Z nich se utvářelo sociální a intelektuální podhoubí, které dalo v dalších generacích vyrůst několika významným osobnostem. Vyšly z Mankovic, malé obce v Rakouském Slezsku.

Mankovice *(Mankendorf)*

Osudy některých zůstaly spojené s východní oblastí Slezska, další pak nacházeli uplatnění v severních Čechách a mnozí došli až do Vídně, hlavního města Rakousko-Uherské monarchie. Odkud a kdy předkové Rollederů do Mankovic přišli, nevíme. Podle dochovaných záznamů hospodařili původně na zemědělské usedlosti čp. 51.

---

1 Oderský zpravodaj 9 / 2012 / Vlastivědné listy č. 77.

2 - „Geschichte der Stadt und des Gerichtbezirkes Odrau“, Steyr 1903 (v českém překladu „Dějiny města a soudního okresu Odry“, Odry 2002).

- „Die Herren von Krawarn“ (Páni z Kravař), Steyr 1898-9.

- „Odrau, einst Winanow genannt (Odry v minulosti nazývané Vyhnanov), Steyr 1901.

3 - „Heimatbrief der Stadt Odrau und Umgebung“, časopis vydávaný v letech 1949 – 1991 (Neuburg / Donau) krajany z Oderska. Celkem vyšlo 254 čísel, redigovali: Johann Böhm 1949 – 1950, Edmund Böhm 1950 – 1965 a Gerhard Joksch 1965 - 1991.

- „Alte Heimat – Kuhländchen“, časopis vydávaný krajany z Kravařska.

Mankovice 1930, dům čp. 51,
Pamětní kniha Mankovic. Soka Nový Jičín

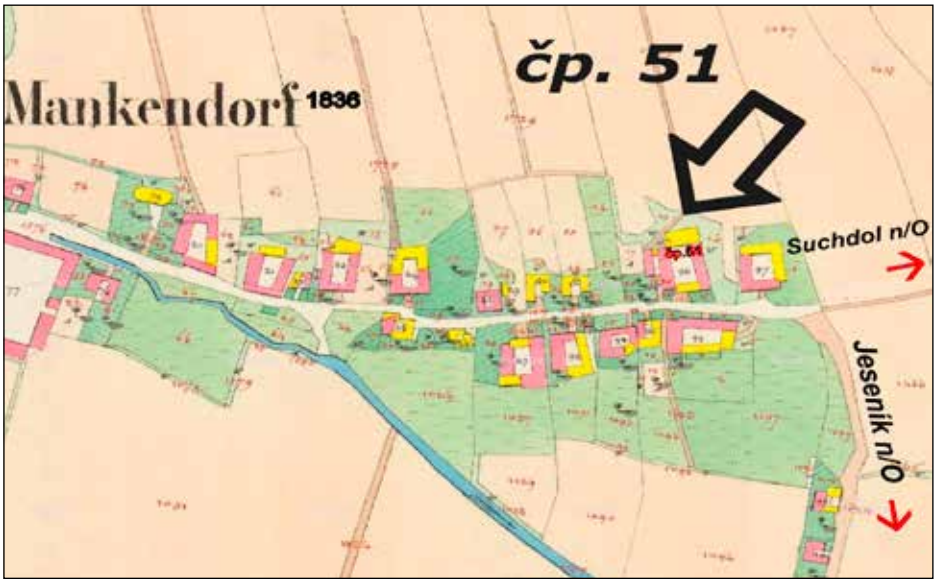

Zemědělská usedlost čp. 51 na mapě stabilního katastru
z roku 1836. Ústřední archiv zeměměřičství a katastru

Prvním, doposud známým, písemným dokladem o existenci rodu Rolleder je testament Matthese Ruhlädera *(1605 – ?)* z Mankovic čp. 51, ze dne 23. ledna 1665. V něm odkazuje svému synovi Paullu Ruelederovi *(1635 – 1701)* své hospodářství v kupní ceně 500 slezských tolarů.

Testament podrobně rozepisuje povinnosti dědice vůči rodičům a své nejmladší sestře Marianě. Starší sestry, ale testament nezmiňuje. Z popisu děděného majetku je zřejmý rozsah a velikost hospodářství. Patřily k němu pár koní, hříbě a v neudaném množství hovězí dobytek, prasata, ovce a drůbež. Z movitých věcí jsou vyjmenovány vozy a polní nářadí. Pro sestru Marianu je kromě podílu na dobytku rozepsáno bohaté ošacení, velká peřina a „výbava, jak je v Mankovicích zvykem“.

T e s t a m e n t
Matthese R u h l ä d e r a,
narozeného v Mankovicích roku 1605,
ze dne 23. ledna 1665:

Ve jménu svaté a nedělitelné Trojice, boha Otce, boha Syna a boha Svaté Trojice a Marie pochválené Matky boží, amen.

Protože my lidé jsme všichni smrtelní a podřízení smrti a neznáme hodinu smrti, proto jsem já, Matthes Ruhläder při dobré paměti a smyslech, pro své rodinné příslušníky, abych je ochránil před různými nepříjemnostmi, vyjádřil písemný, věrohodný, řádný testament mé poslední vůle a nechal jej sepsat na papír, jak všechno po mé smrti má být užito a proto jsem požádal rychtáře, starostu a starší aby přišli ke mně.

Za prvé poroučím svou chudobnou duši všemohoucímu bohu, a aby mé tělo bylo řádným způsobem pohřbeno do země. Co se týká mého pozůstalého hospodářství, které jsem držel a užíval po dobu svého života, ustanovuji a odkazuji je svému synu Paullu Ruelederovi v celkové kupní ceně pět set tolarů slezských.

Z tohoto obnosu má složit majitel usedlosti sto tolarů ve čtyřech

splátkách, v první splátce složí kupující 30 tolarů jako pomoc otci, ve druhé splátce složí kupující 25 tolarů v roce 1666, ve třetí splátce v roce 1667 25 tolarů a ve čtvrté a poslední splátce v roce 1668 20 tolarů.

Jmenovanému kupujícímu zůstávají 3 koně, hříbě, veškerý stávající hovězí dobytek, kromě dvou krav a telete. Navíc zůstávají majiteli usedlosti 3 schieling ***(X)*** ovcí, všechen vepřový dobytek a drůbež, taktéž vozy a polní nářadí. Kromě toho má majitel usedlosti zaplatit kostelu v Mankovicích požadovaných 5 tolarů a své nejmladší sestře Marianě dát živůtek, kožíšek, soukennou sukni, sukni z mezulánu, velkou peřinu, 2 krávy, jalovici a tele, 2 prasata, 3 husy, 6 slepic. Pokud bude žít s matkou, osít jeden záhon a výbavu, jak je v Mankovicích zvykem.

Na výměnek matce je majitel usedlosti povinen poskytovat ročně žito v ceně 10 říšských tolarů (dále rth), pšenici za 8 rth, ječmene za 8 rth, oves za 6 rth, ječné kroupy za 1 rth a hrách za půl rth a dvouleté prase, které matka musí krmit ze svého obilí. Majitel usedlosti ji má také chovat a krmit 2 krávy, 12 ovcí a dávat 2 fůry sena. Musí ji předat kus zahrady na trávu, švestky v horní zahradě a dva další stromy (udané jsou dvě odrůdy, pravděpodobně jabloň a hruška), osít dva záhonky konopí a taktéž nasadit dva záhony zelí. Jestli matka po čase zemře, připadá vše majiteli usedlosti. Takto dáno za přítomnosti Hannese Hockewehlera, rychtáře a Mertena Schenka, starosty a jejich starších dne 23. ledna 1665.

Toto je má poslední vůle, pořízení a testament, kterým prosím nejmilostivější vrchnost stávající právo vždy pevně a beze změn dodržovati.

(X) *Nespecifikovaná jednotka množství, používaná v regionech Rakouského Slezska. Testament byl uveden Antonem Rollederem III v HB č. 58 / 1959 jako opis Vincence Tomase v roce 1910 z Markendorfer Grundbuch Ii, Fol. 141“.*

Matthes Ruhläder v rámci svého testamentu dal také podrobné pokyny ke způsobu dělení a nakládání s produkty hospodářství. Ze stylu psaní a obsahu testamentu je zjevný odlišný způsob myšlení, vyplývající z pro nás nesnadno pochopitelného způsobu života na vesnici před 350 léty. Z indikační skici stabilního katastru pro obec Mankovice z roku 1836 lze usuzovat, že už za života Matthese Ruhlädera patřil grunt čp. 51 k největším v Mankovicích.

Matthäus Rohleder *(1699 – 1770)*, vnuk Paulla Rueledera, koupil kolem roku 1730 zemědělskou usedlost čp. 8. Ta byla, ještě v roce 1700, v majetku spřízněného rodu Halbgebauerů. Matthäus Rohleder předal hospodářství v ceně 340 slezských tolarů svému synovi Georgu Leopoldovi Rohlederovi *(1750 – 1805)*, který je v roce 1779 uváděn jako její majitel. Jeho manželkou byla Juliana rozená Halbgebauer *(1758 – 1806)*.

Mankovice 1930, dům čp. 8 Spuren Mankendorf.
Ulf Brossmann, von München 2001

Na sklonku roku 1805 bylo v Mankovicích ubytováno na 400 ruských vojáků. Vraceli se z prohrané bitvy u Slavkova[4] a do vesnice zavlekli břišní tyfus. Nakazilo se 605 obyvatel, téměř celá vesnice, přičemž 38 z nich zemřelo. Mezi nimi i Georg Leopold a Juliana Rohlederovi. Pokračovatelem rodu se stal jejich syn Martin Rohleder *(1784 – 1852)*.

4 A. Rolleder: Dějiny města a soudního okresu Odry (2002), str. 346 - 349.

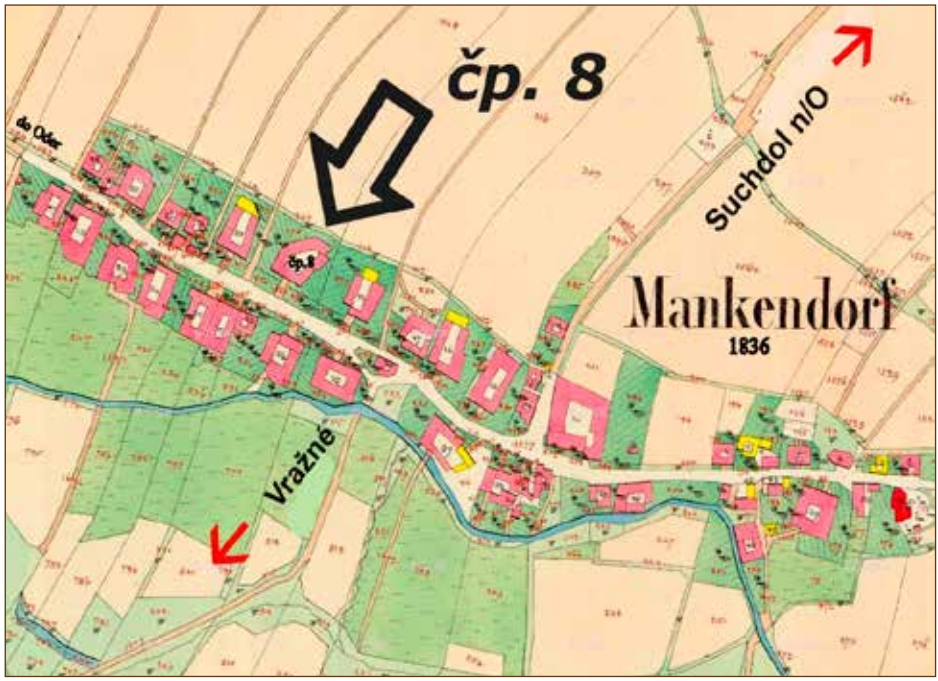

Zemědělská usedlost čp. 8 na mapě stabilního katastru z roku 1836. Ústřední archív zeměměřičství a katastru

Písemný tvar rodového jména se v průběhu doby měnil. U prvních písemných záznamů asi podle toho, jak písaři jméno znělo. Později nastávaly odchylky chybami při zápisech do matrik a listin. Nejstarší známý tvar rodového jména byl Roulader (Matthäus 1576 – ?), následuje Ruhläder (Matthes 1605 – ?), Rueleder (Paul 1635 – 1701), Ruhlader (Johann 1669 – 1743), Rohleder (Matthäus 1699 – 1770, Georg Leopold 1750 – 1805, Martin 1784 – 1852) a Rolleder (Anton 1826 – 1907, a všechny další generace). Příjmení Rolleder bylo používáno oderskou větví rodu od roku 1849[5].

Do zrušení nevolnictví patenty Josefa II. v roce 1781 měli Rohlederové, stejně jako ostatní mankovičtí sedláci, kromě práce na vlastním gruntu také robotní povinnosti. Pro mankovický mlýn museli dopravovat hřídele k mlýnským kolům a mlýnské kameny. Čistili a opravovali mlýnský náhon.

5 V roce 1849 obdržel oderský lékař Anton Rolleder I. od císaře Františka Josefa I. zlatou záslužnou medaili. Na medaili bylo vyryto „Meritis Antoni ROLLEDER“. Od té doby pak Anton používal příjmení Rolleder se dvěma „L“. Upravené příjmení převzali i jeho synové.

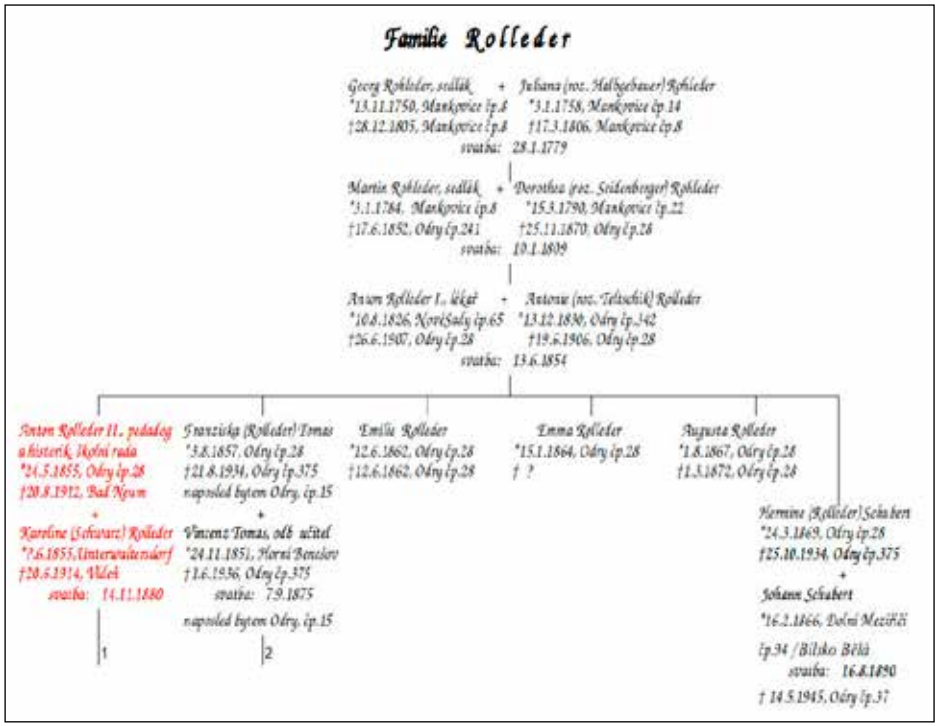

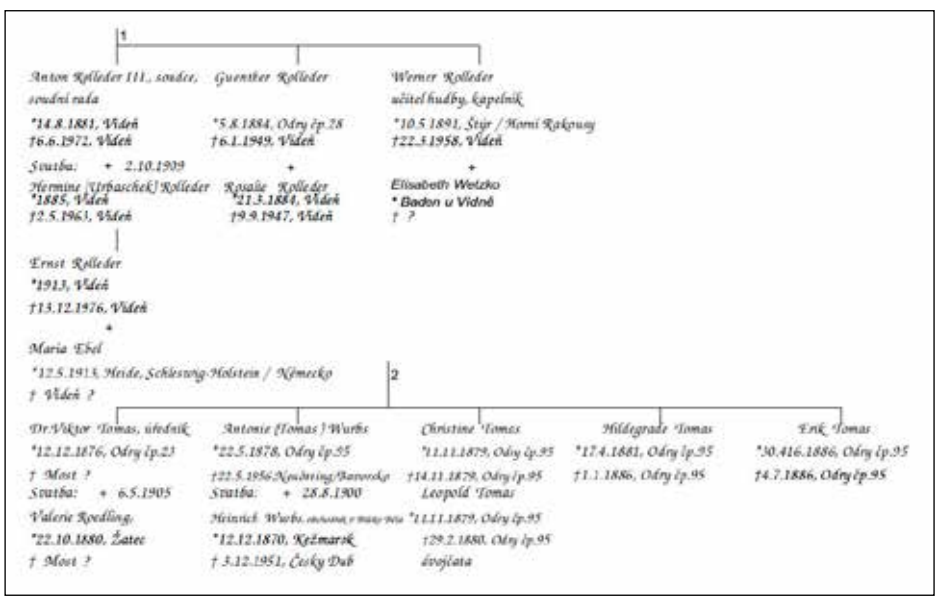

Genealogie rodu Rolleder 1750 – 1945 a potomci Antona Rolledera II a Vincence Tomase (Ing. Pavel Kašpar st., Dr. Wolfgamg Bruder)

V zimě zabezpečovali mlýnská kola proti poškození ledem. Při stavbách na oderském zámku a velkostatku vykonávali robotu „pěšky nebo potahem“ v rozsahu dle předpisu panství. Na lukách mankovického katastru, které náležely oderskému velkostatku, kosili trávu a sušili seno. Bez nároku na odměnu seno sváželi do panského dvora a ukládali do seníků a stodol, které náležely oderskému velkostatku. Jejich povinností také bylo zúčastnit se jako honci dvakrát ročně honů na zajíce a někdy také velkých honů na srnce a jeleny.

Odry *(Odrau)*

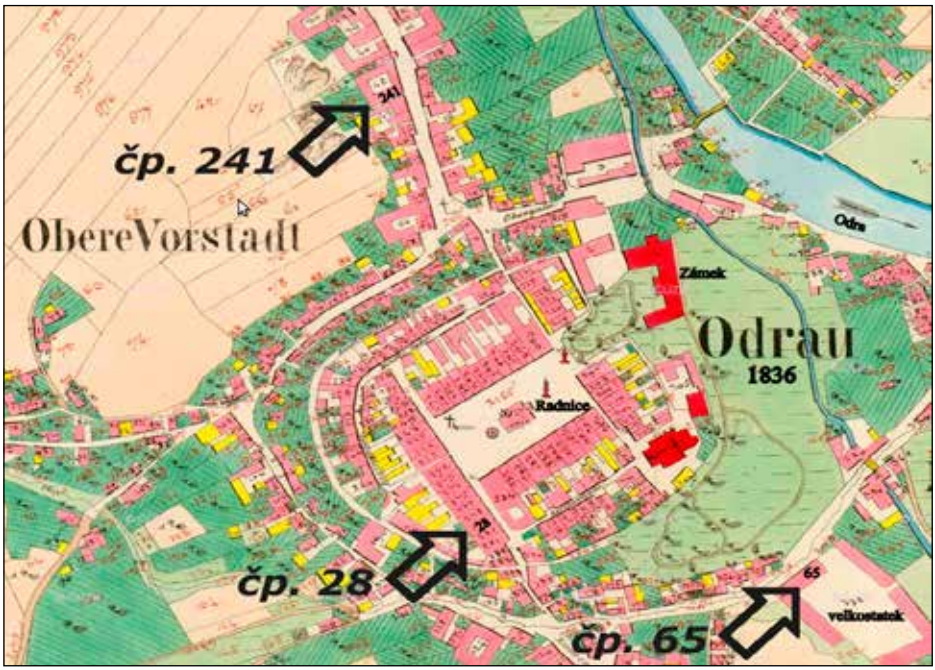

Odry v době Martina Rohledera / čp. 241- bydliště Martina a Dorothey Rohlederových / čp. 28 - dům syna Martina Rohledera – Antona Rolledera I / čp. 65 – rodný dům Antona Rolledera I. Ústřední archiv zeměřičství a katastru

Martin Rohleder, syn Georga Leopolda a Juliany, se v roce 1808 oženil s Dorotheou rozenou Seidenberger *(1790 – 1870)* z Mankovic čp. 22. V manželství se jim narodili čtyři synové a dvě dcery[6]. Martin Rohleder získal místo správce na velko-statku v Odrách. Nejdříve s manželkou, která byla na velkostatku rovněž zaměstnaná, do Oder docházeli. V roce 1816 se do Oder odstěhovali. Bydleli na poplužním dvoře zvaném Meierhof, Nové Sady, Potoční ulice *(Bergasse)* čp. 65. Ten byl součástí velkostatku majitelky oderského panství landhraběnky Charlotte von Fürstenberg.

V roce 1831 se přestěhovali do zemědělské usedlosti na tehdejší ulici Stiftgasse čp. 241 *(ulice 1. máje[7])* . Martin Rohleder byl dobromyslné povahy. Údajně špatně četl. Dokázal ale psát i počítat. Rád sedával za stolem blízko kamen, aby na něm křídou kreslil číslice a při tom neustále něco počítal. Svými nadřízenými byl považován za schopného a spoleh-

Odry 1890. Zemědělská usedlost čp. 241 na bývalé ulici Stiftgasse (později Bahnhofstrasse) / současně Třída 1. Máje. Nad dveřmi usedlosti čp. 241 je vyznačena část domu, zbouraného pro pozdější ulici Göthestrasse / přístupové cesty ke škole Komenského. Foto Anton Berger

6 Josef – narozen 1809, Ferdinand – narozen 1819, Franz – narozen 1823, Anton I. – narozen 1826, Karolina – narozena 1819 a Beata – narozena 1921.

7 Dnes stojí jen část této bývalé usedlosti – rohový dům čp. 241 na křižovatce ulic Komenského a 1. máje. Levá část budovy byla zbouraná pro novou Komenského ulici, směřující v roce 1930 ke staveništi školy.

livého. Byl velmi skromný a i s nevelkým příjmem dokázali s manželkou vydržovat své syny na studiích.

V roce 1839 koupil Martin Rohleder hospodu se zahradou „Na Střelnici“[8] čp. 254. Manželka Dorothea, která byla nejmladší z devíti sester, velmi dobře zvládala svou roli matky, hospodyně a manželky správce. Z toho titulu měla volný přístup k hraběnce Charlottě von Fürstenberg. Denně ji do zámku přinášela čerstvé mléko a máslo. Hraběnka její návštěvy ráda využívala k přátelským hovorům.

Dorothea se hodně věnovala výchově svých dětí. Také dohled nad studiem synů byl plně na ni. Pravidelně je na studiích navštěvovala a osobně se o průběhu a úspěšnosti jejich studia u vyučujících informovala. Martin Rohleder zemřel v roce 1852 ve stáří 68 let. Ke konci života trpěl častými ledvinovými kolikami. Manželka Dorothea jej přežila o 18 let. Zemřela v roce 1870 ve svých 81 letech v domě čp. 241[9].

Když Anton, dále Anton Rolleder I *(1826 – 1907)*, nejmladší syn Martina a Dorothey, dosáhl deseti let, musel opustit dům rodičů, aby mohl pokračovat ve školní docházce. V Odrách byla jen dvoutřídka. V té době jeho starší bratr Franz studoval v Olomouci. Přednost ale dával manuální práci a chtěl se vyučit řemeslu. Studia proto zanechal.

Olomouc 2013. Budova bývalého Medicínsko-chirurgického ústavu na Univerzitní ulici. Foto Milan Tichák

8 Střelnice, původně místo výcviku členů oderského střeleckého spolku, později známá hospoda se zahradou. Na jejím místě je dnes autobusové nádraží.
9 Martin i Dorothea Rohleder byli pochováni na oderském hřbitově. Místo hrobu není známo.

Rodiče se rozhodli, aby Franze na studiích nahradil Anton. Před Opavou dostala přednost Olomouc. Anton nejdříve bydlel se starším učitelem, vysloužilým vojákem, na Theresiengasse čp.11. Přes počáteční problémy s adaptací na nové prostředí a vyššími nároky kladené školou, ukončil základní vzdělání v roce 1839 s dobrým prospěchem.

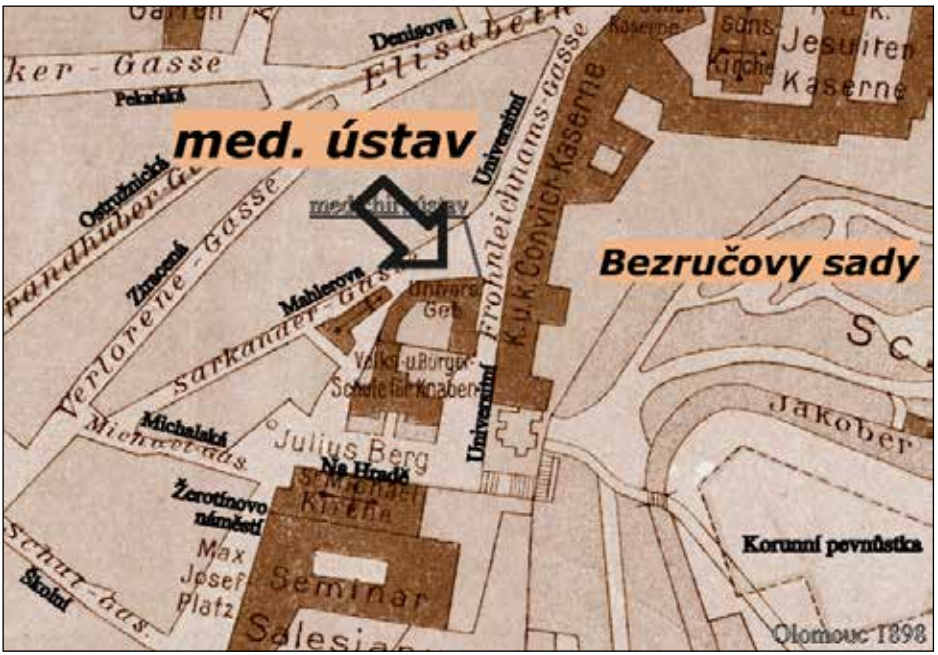

Olomouc 1898. Poloha bývalého medicínsko chirurgického ústavu k. k. Františkovy university na historické mapě. V této budově bylo i sídlo německého gymnázia. Vědecká knihovna Olomouc

Po prázdninách zůstal v Olomouci a nastoupil na německé gymnázium[10]. Olomouc byla pro něj výhodnější také z toho důvodu, že jeho nejstarší bratr Josef bydlel v blízké Náměšti na Hané. Byl úředníkem na panství Kinských. Od druhého roku studia bydlel Anton na privátě se třemi spolužáky v domě na Dolním náměstí. Až na mladické výstřelky v chování, které většinou řešil jeho profesor náboženství, oderský rodák, páter Müller, proběhlo jeho gymnaziální studium zdárně.

Německé gymnázium v Olomouci bylo elitním ústavem, jehož absolventi pokračovali ve studiu na rakousko-uherských vysokých školách.

10 Původně jezuitské gymnázium, později Medicínsko-chirurgický ústav, součást k. k. Františkovy university, v současnosti Cyrilometodějská teologická fakulta.

Anton Rolleder I. v době své vojenské služby v Uhrách (1849).
HB der Stadt Odrau

Z přátel Antona lze jmenovat vídeňského lékaře Röhricha, brněnského právníka Storma nebo vídeňského soudce Scholze. Sám Anton pokračoval ve studiu od 1. října 1843 na k. k. Františkově universitě, fakultě lékařsko-chirurgické v Olomouci.

V začátcích studia, při cvičeních z anatomie na pitevně, jej provázely nevolnosti. Jednou dokonce ztratil vědomí a personálem musel být vynesen na dvůr ústavu. Od profesora Jahna pak dostal upozornění, že pokud se budou podobné stavy u něho opakovat, bude muset studium na této fakultě ukončit. Touha stát se lékařem zvítězila nad pocity slabosti a ve studiu pokračoval bez dalšího selhání.

V roce 1847 Anton úspěšně absolvoval náročné rigorosní zkoušky. V březnu téhož roku obdržel diplom potvrzující úspěšné ukončení studia

lékařsko-chirurgické fakulty k. k. Františkovy university v Olomouci. Čekala jej vojenská služba.

Anton Rolleder I čtyřletou vojenskou službu započal v plukovním špitále hraběte Hartmanna von Klarsteina ve Stryji[11] a pokračoval ve funkci lékaře ve vojenské nemocnici v uherském Temešváru. Po jejím ukončení se v roce úmrtí svého otce vrací do Oder. Dne 13. června 1854 byl ve farním kostele sv. Bartoloměje v Odrách sezdán s Antonií, rozenou Teltschik *(1830 – 1906)*[12] z Oder č. p. 342.

Antonie byla dcerou mlynáře Josefa Teltschika[13] a Franczisky rozené Schwarz[14]. Oddávajícím byl farář Rudolf Beck, pozdější děkan. Svědci byli Franz Teltschik, vedoucí pozemkového úřadu v Novém Jičíně a bratr Josef Rohleder, právník hraběte Kinského ve Valašském Meziříčí. Pro Odry to byla velká událost. Zvonily všechny kostelní zvony a při cestě

Odry 1946, „rybniční mlýn“ čp.342 mlynáře Josefa Teltschika – místo svatby Antona a Antonie Rollederových. Archiv bratří Mateiciucových

11 Stryj – město v Haliči (60 km od ukrajinského Lvova).
12 Antonie Teltschik pocházela ze 12 sourozenců. Dospělosti se dožili jen bratři Josef a Franz a sestra Mathilda.
13 Josef Teltschik, mlynář na „Rybničním mlýně“ čp. 342 (nyní autoservis „Linda“).
14 Francziska Schwarz, dcera oderského pekařského mistra Johanna Schwarze a Margarety, rozené Schenk z Oder.

k oltáři doprovázel ženicha a nevěstu zvuk trubek a tympánů. Bujará svatební oslava probíhala za pěkného slunečního počasí celé odpoledne a pokračovala další dva dny v domě nevěsty na „rybničním mlýně“.

Brzy po svatbě si novomanželé Rollederovi založili svou vlastní domácnost. Byt měli v domě na Hranické ulici *(Weisskirchen-strasse)* č. p. 28[15]. Majitelem domu byl otec nevěsty mlynář Josef Teltschik. V roce 1876 přešel dům do vlastnictví Antona a Antonie Rollederových. Bydleli v něm až do konce svého života.

Odry 20. srpna 1904 – rodina při oslavě padesátiletého výročí svatby Antona I a Antonie Rolleder. Zleva stojící: Vincenz Tomas (zeť), manžel dcery Franciz-ky; Prof. Anton Rolleder II (syn); Anton Rolleder III (vnuk); JUDr. Viktor Tomas (vnuk); Günter Rolleder (vnuk); Johann Schubert (zeť, manžel dcery Hermine); Heinrich Wurbs (manžel vnučky Antonie Tomas); Dorothea Shubert (vnučka, dcera Hermine Schubert rozené Rolleder a Johanna Schuberta); 2. řada sedí-cí zleva: Franziska Tomas (dcera); Karolina Rolleder (snacha); oslavenci An-tonie a Anton Rolleder I.; Hermine Schubert (dcera); Antonie Wurbs (vnučka, dcera Franzisky); 1. řada sedící: Werner Rolleder (vnuk, syn Antona Rolledera II a jeho manželky Karoline); Alfred Wurbs (pravnuk); Otmar Schubert (vnuk); Herman Schubert (vnuk). Arvhiv Muzejního spolku Rolleder o. p. s. a www. Kuhlaendchen.de/Enzyklopedie

15 Dnešní pohled na fasádu domu odpovídá stavebním výkresům z roku 1882.

Oderský městský lékař Anton Rolleder I. Heimatbrief der Stadt Odrau und Umgebung

Antonie Rolleder, manželka Antona Rolledera I. Heimatbrief der Stadt Odrau und Umgebung

Svou profesní kariéru započal Anton Rolleder I. jako oderský městský lékař. Po smrti ranhojiče Karla Schwarze nastoupil na místo vedoucího lékaře Nadační nemocnice v Odrách.

Za padesátiletou obětavou práci lékaře mu 11. května 1903 udělil císař František Josef I. vyznamenání „Zlatý kříž za zásluhy s korunou“. Toto udělení bylo zveřejněno v úředním věstníku Wiener Zeitung 14. 5. 1903. V Odrách proběhly oslavy v podvečer 31. května v režii oderských vojenských veteránů za velké účasti občanů, s hudbou a lampionovým průvodem.

Následující den se v zasedací síni zastupitelstva uskutečnilo veřejné předání vyznamenání. Zúčastnila se rodina, zemský hejtman, rada města, zástupci úřadů a spolků, přátelé a známí. Současně starosta města Riedel předal Antonu Rollederovi I jmenování čestným občanem města Oder.

Manželé Anton a Antonie Rollederovi měli celkem osm dětí. Pět z nich zemřelo v dětském věku, tři dosáhli dospělosti – Anton Rolleder II *(1855 – 1912)*, Francziska *(1857 – 1934)* a Hermine *(1869 – 1934)*. Anton Rolleder I zemřel v Odrách v roce 1907 ve věku 81 let, jeho manželka Antonie zemřela o rok dříve v roce 1906 ve věku 76 let. Pohřbeni byli v rodinné hrobce na oderském hřbitově. Její poloha není známa.

*Pohřební průvod na oderském náměstí na počátku 20. stol. Početná účast truchlících signalizuje jednak význam, ale i oblibu pohřbívané osoby. Podle dostupných dokumentů a zachycených stavebních detailů odhadujeme, že fotografie vznikla mezi lety 1902 – 1907, ke kterým se vztahuje informace o úmrtí městského a řídícího lékaře Nadační nemocnice v Odrách – Antona Rolledera I. (*1826 – †1907). Domníváme se proto, že by se mohlo jednat o pohřeb tohoto významného oderského činitele.*
Archiv Muzejního spolku Rolleder o. p. s.

Budova bývalé německé vyšší reálky v Opavě, dnes Střední ekonomická škola, Dvořákovy sady 2. Průvodce architekturou Opavy, Ostrava 2011

Budova bývalého německého gymnázia v Opavě dnes Střední škola průmyslová a umělecká, Praskova 8. Průvodce architekturou Opavy, Ostrava 2011

Anton Rolleder II pokračoval po ukončení oderské obecní školy ve studiu na státním německém gymnáziu v Opavě. V letech 1871 až 1875 studoval na německé státní reálce v Opavě. Po celou dobu svého opavského studia patřil mezi nejlepší studenty. Obě školy absolvoval s vyznamenáním. Pro další studia si vybral Vídeň. Byl přijat na technickou vysokou školu ve Vídni.

Studium zahájil v roce 1875, zapsal se na učitelský obor „matematika a zobrazovací geometrie“ u profesora Niemtschika, rodáka ze slezského Těšína. První dva roky bydlel na studentské ubytovně nazývané Rudolfinum[16].

Budova Technické vysoké školy ve Vídni - studium Antona Rolledera v r.1875 – 1879. Dobová fotografie

Poslední rok, díky příjmům za soukromé doučování dvou hochů v rodině Profesora Niemtschika, si mohl dovolit bydlet na privátě, který mu poskytoval lepší podmínky pro studium. V roce 1879 Anton Rolleder II úspěšně zakončil svá studia ve Vídni státní zkouškou. Pro školní rok 1879/1980 získal učitelské místo ve svém rodném kraji.

Nastoupil na zemskou vyšší reálnou školu v Novém Jičíně jako učitel matematiky a zobrazovací geometrie. Pro školní rok 1880/1881 mu učitel Lamberger[17], ředitel vyšší reálky v Opavě, zprostředkoval přestup na státní reálku ve Vídni. Na této škole zůstal vyučovat do roku 1885.

16 Vídeňské studentské koleje na Mayerhof-gasse 3.
17 Lamberger byl ředitelem vyšší reálky v Opavě v době studia Antona Rolledera II. na této škole.

Budova bývalé Zemské vyšší reálky v Novém Jičíně, dnes Mendelova škola, Divadelní 4. Pracoviště prof. Rolledera ve školním roce 1879 – 1880

V témže roce, kdy na učitelské místo ve Vídni nastoupil, se také žení. Jeho manželkou se dne 14. 11. 1880 stává Karoline *(1855 – 1914)*, rozená Schwarz. Byla dcerou továrníka a majitele realit ve Vídni Johanna Schwarze z Unterwaltersdorfu[18]. Anton a Karoline prožívají spolu ve Vídni šťastná léta. V roce 1881 se jim ve Vídni narodil první syn Anton *(dále Anton Rolleder III)* a v roce 1884 v Odrách druhý syn Günther.

Dne 1. října 1885 byl Anton Rolleder II jmenován profesorem na státní vyšší reální škole ve Štýru[19]. V témže roce opouští Vídeň a na nové působiště se stěhuje i s rodinou.

Po čtyřech letech byl jmenován školním inspektorem pro město a správní okres Štýr. Ve funkci inspektora usiloval o zvýšení odborné i pedagogické úrovně učitelů. Zpřísnil a prohloubil kontrolu škol. Věnoval se vytváření a zdokonalování učebních postupů a metodiky pro zvýšení úrovně škol ve svém regionu. Za toto úsilí a dosahované výsledky se mu dostávalo veřejného uznání a ocenění.

18 Unterwaltersdorf – obec v okrese Baden jižně od Vídně
19 Štýr (Steyr) – starobylé město ve spolkové zemi Horní Rakousy (40 km jižně od Lince).

V roce 1898 mu bylo ministerstvem školství propůjčeno vyznamenání „Záslužný zlatý kříž s korunou“. V roce 1905 byl Anton Rolleder II jmenován ředitelem vyšší státní reálky ve Štýru. Vykonával rovněž čestnou funkci člena korespondenta vídeňského ústředního výboru pro výzkum a záchranu historických památek. V roce 1911 byl jeho kariérní postup završen jmenováním vládním radou.

Město Steyr 1880 – 1890, ústí řeky Enže. V pozadí kostel svatého Michaela. Pracoviště a druhý domov prof. Antona Rolledera od roku 1885

V roce 1891 se manželům Antonu a Karolině Rolleder narodil ve Štýru třetí syn Werner. V letních měsících společně s rodinou jezdívali do Oder za svými příbuznými a přáteli. Anton Rolleder II se ve svém rodném kraji zotavoval z celoročního pracovního zatížení. Svůj pobyt ale využíval, zejména ve spolupráci se svým švagrem Vincenzem Tomasem, k přípravě materiálů pro historicko-vlastivědné studie se vztahem k Odrám a jeho okolí.

Vincenz Tomas *(1851 – 1936)*, učitel odborné školy v Odrách, byl pro Antona Rolledera II cenným spolupracovníkem. V archivech, úřadech a institucích s velkou pílí vyhledával a zkoumal historické prameny. Vše, co považoval za zajímavé opisoval, anebo si pořizoval podrobné poznámky a nákresy. Takto získané materiály zasílal Antonu Rollederovi II do Štýru. Ten je jako zdroj využíval pro své historicky-vlastivědné studie a pojednání.

Odry 1886, Rollederovi a Tomasovi na zahradě domu čp.28. Zleva doprava, stojící: Anton Rolleder II, Anton Rolleder I (otec A. Rolledera II), Vincenz Tomas (švagr A. Rolledera II). Přední řada: Anton Rolleder III (syn), Karoline Rolleder (manželka), Antonie Rolleder (matka), Hermine Rolleder – později Schubert (sestra), Franziska Tomas (sestra), Viktor Tomas (synovec). Vpředu sedící: Guenther Rolleder (syn), Antonie Tomas – později Wurbs (neteř). Archiv Muzejního spolku Rolleder o. p. s. a Heimatbrief der Stadt Odrau und Umgebung

Jak již bylo uvedeno, je pro občany oderského regionu, významnou prací – kniha „Dějiny města a soudního okresu Odry“ *(Geschichte der Stadt und Gerichtsbezirkes Odrau)*. Toto úctyhodné dílo bylo poprvé ve Štýru vydáváno v sešitovém vydání v letech 1902-3 *(21 sešitů, celkem 760 stran; 199 ilustrací, rejstříky, 2 mapy).* Historií svého rodného kraje se zabýval také v několika dalších studiích a pracích. Většinu z nich vydával na vlastní náklady.

Nic nezůstal dlužen ani svému tehdejšímu bydlišti. Již v roce 1894 vyšla jeho „Heimatkunde von Steyr“ *(Štýr – vlastivěda města a kraje)*, práce o 588 stranách. V roce 1912 byly vydány „Geschichte und Stammtafel der Grafen Lamberg in Steyr“ *(Dějiny a rodokmen hrabat Lambergů ze Štýru)* práce o 551 stranách. Bádání a vlasti-vědným pracím se Anton Rolleder II věnoval vedle svého náročného zaměstnání.

Odry 1906. Prof. Rolleder s rodinou v Odrách roku 1909, dobová fotografie. Zleva doprava Karoline Rollederová-manželka, Werner Rolleder-syn, Pohl a Roittner - obsluha automobilu

Vincenz Tomas, odborný učitel Heimatbrief der Stadt Odrau. Und Uumgebung

Anton Rolleder II. – ředitel vyšší státní reálky ve Steyeru Heimatbrief der Stadt Odrau und Umgebung

Často pracoval dlouho do noci. Dlouhodobým přetěžováním utrpělo jeho zdraví. Dostavovaly se bolesti v srdeční krajině. Doufal, že k obnovení zdraví mu pomůže pobyt a léčba v lázních Bad Nauheim *(35 km severně od Franfurktu nad Mohanem)*, kde odjel 1. srpna 1912 na léčení. K očekávanému zlepšení zdravotního stavu ale nedocházelo. Po třech týdnech lázeňského pobytu, zástava srdce ukončila tvořivý a nesmírně produktivní život. Profesor Anton Rolleder II zemřel 20. srpna 1912 v 57 letech. Jeho manželka Karoline jej přežila o pouhé dva roky. Zemřela ve Vídni 20. 6. 1914 v 59 letech.

Lazne Naimheim 2012 Bad Nauheim, Hessensko, 2012. Lázně pro kardiovaskulární onemocnění – léčebný pobyt prof. Rolledera v roce 1912

V únoru 1904, zastupitelstvo města Oder jednohlasně schválilo udělení čestného občanství profesoru Antonu Rollederovi II za jeho vlastivědné práce zaměřené na historii města a soudního okresu Odry. Bylo to ještě za jeho života.

Anton Rolleder III *(1881 – 1972)* byl nejstarším ze tří synů Antona II a Karoliny. V roce 1909 se oženil s Hermínou, rozen. Urbaschek *(1885 – 1963)*, dcerou okresního školního inspektora Ernsta Urbaschka[20] z Oder.

20 Od roku 1900 byl okresním školním inspektorem pro soudní okres Odry a Vítkov, od roku 1910 inspektorem pro německé školy zemského školního okresu Opava. Ernst Urbaschek je totožný s inspektorem Urbaschkem z povídky Petra Bezruče „Rechtor

Žili ve Vídni. Anton Roleder III byl zemským soudcem. Zemřel ve vysokém věku 91 let. Günther Rolleder *(1884 – 1949)*, prostřední z bratrů, prožil svůj život společně se svou ženou Rosalií *(1884 – 1947)* ve Vídni.

Werner Rolleder *(1891 – 1958)*, byl nejmladší. Jeho manželkou byla Elisabeth rozená Wetzko z obce Baden u Vídně. Život prožili ve Štýru. Werner byl hudebně velmi nadaný. Na housle dokázal hrát již ve svých pěti letech, brzy hrál i na klavír. Při prázdninových pobytech v Odrách využíval možnosti hrát na varhany v kostele sv. Bartoloměje. V Odrách se setkával se svým, také hudebně nadaným, bratrancem Hermannem Schubertem. Společně, v domě prarodičů Antona I a Antonie Rolleder, předváděli virtuosní dvouhru na klavír.

Anton Rolleder III, soudce ve věku 90 let. Heimatbrief der Stadt Odrau Und Uumgebung

Werner Rolleder, skladatel, učitel hudby a kapelník. Heimatbrief der Stadt Odrau und Umgebung

Werner ukončil střední školu s vyznamenáním a vzhledem ke svému hudebnímu talentu chtěl pokračovat ve studiu na vídeňské konzervatoři. Jeho otec měl ale jinou představu a Werner se musel vydat v jeho šlépějích. Zapsal se ke studiu na vídeňské technické univerzitě. Náhlá smrt otce v roce 1912 mu usnadnila vstup do vídeňského hudebního života.

Na počátku 1. světové války byl povolán do armády. Nastoupil k pevnostnímu dělostřelectvu v Krakově. Záhy byl, v hodnosti poručíka převelen k železničnímu pluku v Albánii. Po válce se mohl plně věnovat

Schönweitz“ ze sbírky „Povídky života“.

hudbě. Byl výborným, populárním klavíristou a dirigentem orchestru. Po 2. světové válce si Werner Rolleder založil ve Štýru vlastní orchestr pojmenovaný dle heraldických barev města „Zelená a bílá“. S pomocí staršího bratra Antona III sestavili „kartotéku“ melódií Rakousko-Uherska. Věnoval tomu deset let svého života. S bratrem také vytvořili a vydali „Slovník melodií“ se záznamem 56.000 melodií. Kromě hudby se Werner úspěšně zabýval také malováním, kreslením a fotografováním. Werner Rolleder zemřel ve Štýru, podobně jako jeho otec, na zástavu srdce, ve svých 67 letech.

Centrální hřbitov ve Vídni. Uprostřed – opuštěná rodinná hrobka Rollederů. Jsou zde pohřbeni: Anton Rolleder II s manželkou Karoline, Anton Rolleder III s manželkou Hermínnou, Guenther Rolleder s manželkou Rosalií, Werner Rolleder a Ernst Rolleder. Foto Gustav Lev – 2012

Zesnulí členové rodiny Rollederů z Vídně a Štýru, Anton Rolleder II s manželkou Karoline, jejich synové Anton Rolleder III s manželkou Hermínou a synem Ernstem, Günther Rolleder s manželkou Rosalií a Werner Rolleder, odpočívají ve společné rodinné hrobce na vídeňském centrálním hřbitově, Simmeringer Hauptstrasse 234.

Místo úmrtí a posledního odpočinku Elisabeth, manželky Wernera Rolledera se nám nepodařilo dohledat. Stejně tak i Marie, rozené Ebel, manželky Ernsta Rolledera. Francziska *(1857 – 1934)*, starší ze sester

Antona Rolledera II, se 7. září 1875 provdala v Odrách za odborného učitele Vincenze Tomase *(1851 – 1936)*, pocházejícího ze Životic u Horního Benešova[21].

Vincenz Tomas, absolvent učitelského ústavu v Opavě, byl učitelem na chlapecké obecné škole v Odrách.

Se svou manželkou Francziskou měli šest dětí, čtyři z nich zemřeli v útlém věku, dvě se dožily dospělosti. Tomasovi bydleli nejdříve ve školním učitelském bytě na Radniční ulici *(Rathausgasse)* čp. 95 *(dříve Školní ulice – Schulgasse)*, později na Hranické ulici čp. 23 *(Weisskirchenstrasse)* a na náměstí *(Stadtplatz)* čp. 15. Vincenz Tomas byl velkým znalcem historie Oderska.

Rodný dům Antona Rolledera II. v Odrách na Hranické ulici čp. 28

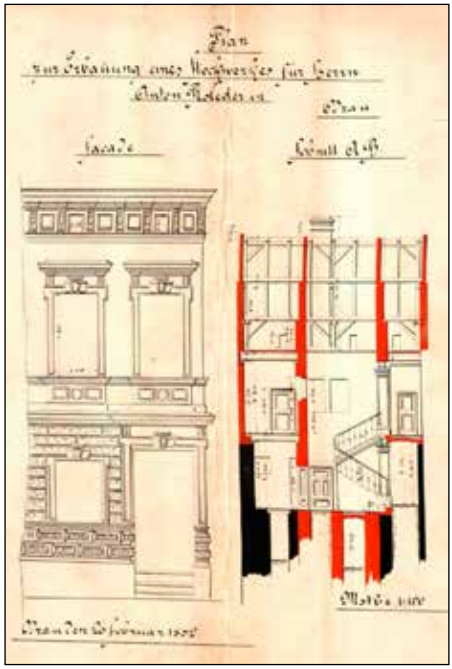

Odry 1882, Hranická ulice čp.28 - plán domu. Archiv bratří Mateiciucových

Přes vytížení úzkou, náročnou spoluprací s Antonem Rollederem II na kronice „Dějiny města a soudního okresu Odry“, si našel čas i pro odbornou práci se svými žáky. V roce 1889 – 90 společně provedli zaměření hřbitova v měřítku 1: 333 1/3 a v roce 1892 zaměřili trasu turistické stez-

21 Vincenz Tomas – syn Alberta Tomase krejčovského mistra z Horních Životic u Horního Benešova a Berty, rozené Hubalek.

ky od kaple u vodojemu na Dvořisko *(Henhof)* přes Milíkov *(Milichberg)*. Výsledkem byly kolorované pečlivě provedené plány. Jeho neúnavná píle byla oceněna vyznamenáním „Zlatý kříž s korunou“, uděleným císařem v roce 1912 při odchodu na zasloužený odpočinek.

Po smrti své manželky Franczisky v roce 1934 bydlel Vincenz Tomas na Komenského ulici *(Göthestrasse)* čp. 615. Zemřel v roce 1936. Oba byli pohřbeni na městském hřbitově v Odrách. Jejich hrob se nezachoval.

JUDr. Viktor Tomas *(1876 – 1905)* syn Vincenze a Franczisky vystudoval práva a odešel do Mostu. Byl úředníkem u báňské státní společnosti. Jeho manželkou byla Valerie rozená Rödling *(1880 – ?)*[22], pocházející ze Žatce. Svatbu měli 3. května 1905 v Praze[23]. Bydleli v Mostě.

Společná dobová fotografie rodiny Schwabových. Zleva Herta Schwab, provdaná za Otmara Schubert (synovce Antona Rolledera II), rodiče – Berta a Augustin Schwab a sestra Elfriede Schwab. Archiv bratří Mateiciucivých

Antonie *(1878 – 1956)*, sestra Viktora Tomase, se provdala 28. srpna 1900 v Odrách za Heinricha Wurbse *(1870 – 1951)*, jednatele obchodní společnosti v Bílsku *(Bielitz)*. Bydleli v Bílsku. V roce 1901 se jim narodil syn Alfréd. Heinrich Wurbs zemřel v Českém Dubu *(Bömische Alcha)*, jeho žena Antonie v Bavorsku.

Hermine *(1869 – 1934)*, mladší sestra Antona Rolledera II, se provdala

22 Valerie – dcera Josefa Rödlinga ze Žatce a Valerie, rozené Hruschka z Vídně.
23 Církevní sňatek se uskutečnil v kostele sv. Jindřicha na Novém Městě pražském.

16. 8. 1890 za učitele obecné a měšťanské školy v Odrách Johanna Schuberta *(1866 – 1890)*[24]. Bydleli společně s rodiči Hermíny, Antonem I a Antonií Rolleder na Hranické ulici čp. 28. Měli tři děti, dceru Dorotheu[25] a syny Hermana[26] a Otmara[27]. Hermine Schubert[28], rozená Rolleder a její sestra Francziska Tomas, rozená Rolleder zemřely ve stejném roce 1934. Odešli tak poslední členové rodu Rolleder, kteří svůj život prožili v Odrách.

V roce 1936 je následoval také Vincenz Tomas a v roce 1945 Johann Schubert. Všichni byli pohřbeni na oderském hřbitově. Hroby se nezachovaly a jejich umístění je neznámé.

Nezapomínejme ale na ně, stejně jako na všechny nejmenované, jejichž práce ve školství, zdravotnictví a ve veřejném životě města pozitivně ovlivňovaly běžný život obyvatel i hospodářský rozvoj Oderska.

Děkujeme panu Karlu Goldovi za pomoc při překladech starých německých textů, zvláště pak za překlad testamentu Matthese Ruhlädera z roku 1665.

Naše poděkování patří rovněž Dr. Wolgangu Bruderovi za poskytnutí rodopisných údajů prof. Antona Rolledera do roku 1750.

Text: Pavel Kašpar st. a Emil Mateiciuc

Překlady a korektura: Karel Gold a Radim Jarošek

Použité zdroje:

Gedenbuch der Gemeinde Mankendorf, archiv obce Mankovice, inv. č. 4, Soka Nový Jičín.
Anton Rolleder: Geschichte der Stadt und des Gerichtbezirkes Odrau.Steyr 1903.
velkostatek Odry, inv. č. 627, pozůstalostní spisy Mankovice (písmeno R), karton 44, ZA Opava
Sčítací operáty Odry r. 1890, inv. č. 1120, č. ev. j. 92, Soka Opava
Sčítací operáty Odry r. 1900, inv. č. 1233, č. ev. j. 214 a 215, Soka Opava
Sčítací operáty Odry r. 1910, inv. č. 1348, č. ev .j. 340 a 341, Soka Opava
Matrika Z, I-Z, Odry 1905 – 1933, inv. č. 11723, sig.141, ZA Opava

24 Johann – syn Josefa Schuberta, statkáře z Dolního Meziříčí u Bělsko-Bělé a Marianny, rozené Waniolka.
25 Dorothea Schubert – učitelka hry na klavír ukončila svůj život dobrovolně v roce 1913, v pouhých 21 letech.
26 Hermann Schubert odešel do Šumperka.
27 Otmar Schubert se v roce 1927 oženil s Hertou Schwab – dcerou Augustina Schwaba a Berty, rozené Waschka – sestry továrníka Wilhelma Waschky II.
28 Hermine Schubert byla pohřbena na městském hřbitově v Odrách. Umístění hrobu není známé.

Matrika Z, Mankovice 1786 – 1823, 1163, Od VIII_8, ZA Opava
Matrika O, Mankovice 1786 – 1820, 1160, Od VIII_5, ZA Opava
Matrika Z, I-Z, Odry, Nové Sady 1807 – 1830, 1164, Od, I14_8, ZA Opava
Matrika Z, I-Z, Odry, Nové Sady 1842 – 1873, 1071, Od, I21, ZA Opava
Matrika O, I-O, Most 1899 – 1907, 118_28, SOA Litoměřice
Matrika Z, I-Z, Most 1907 – 1916, 118_31, SOA Litoměřice
Heimatbrief der Stadt Odrau …, str. 6, č. 59 / 1959
Heimatbrief der Stadt Odrau …, str. 105, č. 93-98 / 1965
Heimatbrief der Stadt Odrau …, str. 142, č. 93-98 / 1965
Heimatbrief der Stadt Odrau …, str. 179, č. 93-98 / 1965
Heimatbrief der Stadt Odrau …, str. 260, č. 93-98 / 1965
Heimatbrief der Stadt Odrau …, str. 80, č. 105-110 / 1967
Heimatbrief der Stadt Odrau …, str. 74, č. 111-116 / 1968
Heimatbrief der Stadt Odrau …, str. 31, č. 123-128 / 1970
Heimatbrief der Stadt Odrau …, str. 31, č. 237-242 / 1989
Josef Ulrich: Regierungsrat Anton Rolleder. Das Kuhländchen, II. Band, 4. Folge, Juli 1920
Johann Bőhm: Gedenkbuch der Stadt Odrau. Rukopis, Odrau 1930
Ulf Brossmann: Spuren von Mankendorf. Mnichov 2001
Milan Tichák: Zaniklé adresy, Olomouc 2007
Wolgang Bruder: Vývod prof. Antona Rolledera. Mnichov 2013
www.kuhaendchen.de / Enzyklopedie

Grafická úprava, sazba: HVS (jk-2021)
Ttisk: Kleinwächter holding
Vydal: Historicko-vlastivědný spolek v Odrách
Vydání II, náklad 50ks